

MODERNLEŞME SÜRECİNDE İZMİR'DE İTALYANLARIN EĞİTİMİ

Halil ÖZEÇOĞLU*

Özet

İtalyanların Osmanlı İmparatorluğu'nda kurduğu okullar, kendi dillerini ve kültürlerini yayma amaçlı olarak görülse de, İzmir'deki İtalyanların eğitimi tahlil edildiğinde, amacın sadece bu olmadığı görülmektedir. Eğitim sayesinde İtalyanlar, nüfuz alanı oluşturmaya çalışıp, sonradan, siyasal bir hak olarak, gerektiğinde askeri metotları da kullanarak bu nüfuz alanlarını istemişlerdir. Bu durum, İzmir'deki İtalyanların eğitim tarihlerine bakıldığında, bu çalışmada ortaya konan belgelerle açığa çıkmaktadır.

Bugünkü Dokuz Eylül Üniversitesi Rektörlük binasının olduğu yerde, geçen yüzyılda bulunan, İtalyan Kız Mektebi ise İtalyanların bu nüfuzlarının İzmir'deki önemli bir örneğidir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, İtalyan, İzmir, Politika, Osmanlı.

EDUCATION OF THE ITALIAN IN İZMİR IN THE PROCESS OF MODERNIZATION

Abstract

Although the Italian are thought to have established their schools in Ottoman Empire in order to spread their language and culture, it is obviously seen that this was not the main goal when the education of the Italian is analysed. The Italian have tried to constitute influence fields by using education and then they demanded to possess these fields politically or by means of military methods when needed. This fact is made known by the documents brought up in this study when the history of education of the Italian in İzmir is considered.

Today we see the building of Dokuz Eylül University Rectory on the lot where Italian Girls' School was established last century and this building is the main prof of the Italice influence in İzmir.

Key Words: Education, Italian, İzmir, Politics, Ottoman.

* Dr.; (halilozecoglu@windowslive.com).

Giriş

İtalyanların İstanbul'a ve Anadolu'ya gelişleri, iki koldan oldu. Birinci koldan, tüccar ve denizci bir millet olarak, ticaret yapma gayesiyle geldiler. İkinci koldan ise; İtalya, Katolik Kilisesi'nin merkezi olduğundan, Katolik olmayanları Katolik Kilisesi'ne bağlamak amacıyla geldiler¹.

İtalyanların güçlü oldukları zamanlarda Anadolu'da yaşadıkları altın çağları, Birleşik İtalya, yeniden canlandırmak istemekteydi. Bu düşünce, 1873 yılında, uluslararasıdaki yarışta, kendi payını almak isteyen İzmir İtalyan Kolonis'i'ne güç vermekteydi².

Osmanlı topraklarında eğitim alanında Karmelitan Cemiyeti, bir işçi derneği olan La Societa Operaia, Katolik Domicaine'ler, Conventüel Rahipleri, Ivrea Rahipleri ve Salesien Rahipleri etkindi³.

Ayrıca bunlara Dante Alighieri Enstitüsü'nü de eklemek gerekir. 19. yüzyılın ikinci yarısında, İtalyan Birliği kuruluncaya kadar, İtalyan çocukları, Fransız okullarına devam ettiler. Ancak İtalyan Birliği kurulduktan sonra, Katolik okulları üzerinde İtalya da söz sahibi oldu. 1861'den 1912'ye kadar İtalyanlar, İzmir dışında 16 okul açtılar. İtalyanlar için eğitim sayesinde İtalyanca'yı öğretmek ve yaymak; İtalyan çocuklarını kendi kültürlerine göre yetiştirmek önemliydi. Ayrıca İtalyanlar dil kursları ile geniş halk kitlelerine seslenmeyi de düşündüler. Yine, İtalyanca'nın bazı okullardaki ders programlarına konulması için büyük çabalar harcadılar ve başarılı da oldular. Örneğin, Ermenilerin devam ettiği Mekitarist Mektebi, İtalyanca'yı ders programına aldı. Yine, İzmir'deki bir Rum okulu, programına İtalyanca'yı dahil etti⁴.

19. yüzyılın ikinci yarısında İtalyan Hükümeti Levant'taki İtalyan okullarını büyük miktarlarda paralarla destekleme kararı aldı⁵. Buna koşut olarak, 19. yüzyılın sonlarına doğru İtalyanların İzmir'deki okul sayılarında bir artış görüldü⁶.

1.1. Modernleşme Sürecinde İzmir'deki İtalyan Okulları

1. Ecole Italienne

1865'te inşa edildi. Okulun giderlerini İtalyan Hükümeti karşılamaktaydı. Yalnızca İtalyanca'nın öğretildiği bu okulda, etütler ücretsizdi. Okulun, 1890'larda 85 öğrencisi vardı⁷. Okul, Belavista'daydı⁸.

Bu okulu, İtalyan Hükümeti kurdu⁹. 1870'lerde vasat düzeyde eğitim verdiği bilinen İtalyan Ulusal Okulu'nu, 19. yüzyılın sonlarında bir rahip yönetmekteydi¹⁰.

1 İlknur Polat, "Türk İtalyan İlişkileri Çerçevesinde İtalyan Okulları", *Atatürk Yolu*, S.4, Ankara Üniversitesi Basımevi, 1989, s.563.

2 Karl Von Scherzer, *İzmir 1873*, (çev.: İlhan Pınar), İzmir Büyükşehir Belediyesi Kültür yay., 2001, s.41.

3 İlhan Tekeli, Selim İlkin, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Eğitim ve Bilgi Üretim Sisteminin Oluşumu ve Dönüşümü*, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1993, s.s.120-121.

4 Polat, *a.g.m.*, s.s.565-575.

5 Scherzer, *a.g.e.*, s.41

6 Rauf Beyru, *19. Yüzyılda İzmir'de Yaşam*, İstanbul, Literatür Yayınları, 2000, s.313.

7 Vital Cuinet, *La Turquie D'Asie*, Paris, 1894, s.461.

8 *Aydın Vilayeti Salnamesi*, 1307, s.278.

9 *Yurt Ansiklopedisi*, 1982-1983, s.4286.

10 Scherzer, *a.g.e.*, s.41; Beyru, *a.g.e.*, s.313.

2. Ecole de l'Immaculée Conception

İtalya Hükümeti tarafından, 1887 yılında kurulan bu okulda sadece İtalyanca dersi verilmekteydi. Okulun yönetimi ise, İtalyan kadınlarındaydı ve okulun 1890'larda 85 öğrencisi vardı¹¹.

3. Ecole de Santa-Maria

1870'te kurulan okulun, 1890'larda 80 öğrencisi vardı¹². Katolik misyonerler Santa Maria Kilisesi ile okulundan daha fazla ilgilenmekteydiler¹³. Okul, Frenk Mahallesi'ndeydi¹⁴.

4. Ecole Saint Polycarpe

İzmir'de tespit edebildiğimiz Katolik okullarının en eskilerindendi. 1793'te kuruldu. İlköğretimin bedava olduğu bu okulda, 1890'larda, 85 öğrenci eğitim görmekteydi¹⁵. Okul, Frenk Mahallesi'ndeydi¹⁶. 19. yüzyılın sonlarına doğru Katolik misyonerler, okuldan çok, Saint Polycarpe Kilisesi'yle ilgilenmekteydiler¹⁷.

5. Ecole de San Rocco

Bu okulda ilköğretim ücretsizdi ve 200 öğrenci eğitim görmekteydi¹⁸. Cuinet¹⁹, "Ecoles Paroissiales" başlığı altında, Ecole de Santa-Maria, Ecole Saint Polycarpe ve Ecole de San-Rocco'yu İtalyan okulları olarak vermiştir.

Adını Saint Polycarpe Kilisesi'nden alan, Saint Polycarpe Okulu'nun kilisesi, 17. yüzyılda yapıldı ve kentin Fransız Kilisesi oldu. Zaten kiliseyi yöneten Capuçinler de Fransa'nın koruması altındaydı²⁰. Bu yüzden olsa gerek; bu kiliseye ve Santa Maria Kilisesi'ne bağlı iki okul, Beyru²¹ tarafından, Fransız okulları arasında verilmektedir. Fakat yine Beyru²², Saint Polycarpe ve Santa Maria Kiliseleri'ne bağlı iki küçük İtalyan okulundan bahsetmektedir.

Unutulmamalıdır ki; İtalya, 19. yüzyılda siyasi birliğini tamamladıktan sonra, Fransa'nın yanında Katolik teşkilat ve okullarına ortak olma yarışına girmişti.

Fransız ve İtalyan kurumu olan bu okullar, Cuinet birincil kaynak kabul edildiğinde, İtalyan okulları olarak tanımlanmaktadır.

11 Cuinet, *a.g.e.*, s.461.

12 Cuinet, *a.g.e.*, s.461.

13 Beyru, *a.g.e.*, s.313.

14 *Aydın Vilayeti Salnamesi*, 1307, s.278.

15 Cuinet, *a.g.e.*, s.461.

16 *Aydın Vilayeti Salnamesi*, 1307, s.278.

17 Beyru, *a.g.e.*, s.313.

18 Cuinet, *a.g.e.*, s.461.

19 Cuinet, *a.g.e.*, s.461.

20 Olaf Yaranga, *XIX. Yüzyılın İlk Yarısında Fransız Gezginlerinin Anlatımlarında İzmir*, (çev.: Gürhan Tümer), İzmir Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayını, 2000, s.44.

21 Beyru, *a.g.e.*, s.312.

22 Beyru, *a.g.e.*, s.313.

6. İtalyan Kız Mektebi (Eski)

Yaklaşık olarak 1874'te kurulan bu okul, 20. yüzyılın başlarına kadar, kiralanmış bir binada hizmet verdi²³. 1890'larda 85 öğrencisi vardı²⁴.

7. İtalyan Ana ve İlkokulu

Okul, 1892'de, İtalyan Ana ve İlkokulu olarak, bugünkünden farklı bir yerde, rahibelerin denetiminde eğitim ve öğretime başladı. 1 Eylül 1896'da, İtalya Hayır Cemiyeti'ne devredildi²⁵.

3 Ağustos 1899'da okul, İtalya'nın desteğiyle, "Asilo Margherito" adıyla bugünkü binasında kuruldu²⁶.

Tabii okul kurulurken, binanın bir bölümüne ek inşaat yapılarak eğitim ve öğretim, bu binada başlatıldı. Okul, 1911-1912 yılları arasında Trablusgarp Savaşı nedeniyle kapatıldı. 1914 yılında, I. Dünya Savaşı sırasında okul, hastane olarak kullanıldı. 1 Nisan 1919'da yeniden açıldı. Fakat 1922 İzmir yangını nedeniyle tekrar kapandı. 1930 yılında çıkarılan bir yasa ile Türk öğrencilerin yabancı okullarda okutulması yasaklandığından, okul, öğrenci azlığı nedeniyle, papazların denetimindeki diğer bir okulla birleştirildi ve tek okulda eğitim ve öğretime başlandı. 5 Ağustos 1935-30 Haziran 1945 tarihleri arasında Salesian Papazları'nın elinde kaldı. 1945 yılının sonunda, tamamen rahibelerin denetimine bırakıldı. Bu tarihten sonra, erkek öğrencilerin de okulda okumaları için izin alındı.

29 Haziran 1951'de²⁷ kurumun açılması ve öğretime başlanması için izin alındı. Okul, 1899 yılından beri aynı binada hizmet vermektedir. Bu bina, 1453 Sokak No: 1 Alsancak-İzmir adresindedir. Yine okul, ilk açıldığından beri, ana ve ilkokul olarak eğitim vermektedir. Okula, 1956 yılında, iki katlı ilave ek bina yapıldı. Ders araç ve gereçleri, İtalya'dan getirilen malzemelerle çoğaltıldı. Her sınıfta ortalama 5-6 öğrencinin olduğu bu okulda, genellikle NATO subay çocukları ya da ihracat yapan firmaların temsilcilerinin çocukları bulunmaktaydı. Bununla beraber hem Türkçe, hem de İtalyanca program öğrencilere ağır gelmekte ve öğrenciler, büyük başarılarla imza atamamaktaydılar²⁸.

Temellerini rahibelerin attığı bu okul, rahibelerin kimsesizlere bakmakla beraber, onları eğitmek isteklerinden doğmuştu²⁹.

2008 Mayıs sonu itibariyle, okulda, 14'ü ilkokul ve 73'ü anaokulu ve ana sınıfı olmak üzere, toplam 87 öğrenci eğitim görmektedir. Bu öğrencilerden ilkokula devam eden 14'ü yabancı, anaokulu ve ana sınıfına devam eden 61'i Türk, 12'si yabancıdır³⁰. Görüldüğü üzere, 2008 yılı itibariyle okulda eğitim gören öğrencilerin çoğu Türk'tür.

23 Başbakanlık Osmanlı Arşivi, *İrade Maarif Tasnifi (İMF)*, Dosya no: 10, Gömlek no: 1322 Ş-4, s.s.1-4.

24 *Aydın Vilayeti Salnamesi*, 1307, s.278.

25 *İtalyan Ana ve İlkokulu Tarihçesi*, s.1.

26 27.05.2008'de Okulun Türk Müdür Yardımcısı Nurhan Atilla Simes ile Yapılan Görüşme.

27 Tekrar izin alındığına göre okul, aradaki dönemde kapalı kalmış olabilir. (Bu okul günümüzde de faaliyet halinde olduğundan, tarihi kısaca 2008 yılı Mayıs ayına kadar verilmiştir)

28 *İtalyan Ana ve İlkokulu Tarihçesi*, s.1.

29 23.05.2008'de Okulun Türk Müdür Yardımcısı Nurhan Atilla Simes ile Yapılan Görüşme.

30 27.05.2008'de Okulun Türk Müdür Yardımcısı Nurhan Atilla Simes ile Yapılan Görüşme.

8. Ticaret Mektebi

19. yüzyılın sonlarına doğru, Gül Mahallesi’nde, İtalyanlara ait bir Ticaret Mektebi vardı. 1898’e kadar, mektepte İtalyanca, Fransızca, Almanca ve Rumca dersleri okutulmakta; fakat Türkçe, ders programında yer almamaktaydı. İzmir İtalyan Konsolosu Şövalye Butezini’nin emriyle, Ticaret Mektebi’nin programına Türkçe dersi kondu. Türkçe öğretmenliğine de, Yahudi Hazan Efendi getirildi³¹.

20. yüzyıl başına ait kent rehberi, İzmir’de bir tanesi Gül Sokağı üzerinde, diğeri de Gündoğdu yöresinde olmak üzere; toplam 223 öğrencili iki İtalyan erkek okuluyla, öğrenci sayısı 80’i bulan iki kız okulunun varlığından bahsetmektedir³². Bu okullar, isimleri verilmemiş olmakla beraber, muhtemelen, yukarıda belirttiklerimizin 4 tanesiydi.

9. Capuçinlerin Okulu

Capuçinler, Fransisken Tarikatı’nın bağımsız bir kolu olan Fratres Minores Capucinorum’un üyeleriydi. Giydikleri sivri uçlu kukuletaya, İtalyanca, “cappuccinno” denmekteydi³³.

Capuçinler, İzmir’in merkezi dışındaki yerleşmelerde ibadethaneler açıp bu ibadethanelerin yanına inşa ettirdikleri papaz okullarında verdikleri dini eğitim ile cemaatlerini genişletmek için, Osmanlı yönetiminden izin alabilmek amacıyla, yoğun uğraş verdiler. Capuçin rahipleri, Bayraklı’da bir kilise, civarında papazların ikamet edecekleri konutlar ve bir de eğitim verecekleri bina inşa etmek için, Osmanlı Hükümeti’nden 21 Ekim 1902 tarihinde verilen irade-i seniyye ile izin aldılar³⁴.

20. yüzyılın başlarına ait bir Fransızca kaynakta³⁵, “Ecole Paraissiale de garçons des Capucins” ile ilgili olarak, eğitimin İtalyanca verildiği, Capuçinlerin kilisesi ve okullarının Fransız sistemine göre yerleştirildiği ve İzmir’de Fransız ve İtalyanların aynı dini doğrultuda işbirliği içinde oldukları yazmaktadır.

Okul, muhtemelen, 1902 tarihinde yapım izni alınan okuldur. Çünkü döneme ait kartpostalda, kilise, konutlar ve eğitim binasının tamamlanmış olduğu görülmektedir³⁶.

10. İtalyan Kız Mektebi (Yeni)

İzmir’de büyük bir İtalyan kız mektebi kurulması isteğine, 3 Eylül 1904 tarihli Meclis-i Vükela kararlarında rastlanmaktadır. Burada alınan kararlar, kısaca şöyledir³⁷:

- 31 Sadiye Tutsak, *İzmir’de Eğitim ve Eğitimciler*, Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları, 2002, s.246.
- 32 Beyru, *a.g.e.*, s.s.313-314.
- 33 Bülent Şenocak, *Levant’ın Yıldızı İzmir*, İzmir, Şenocak Kültür Yayını, 2003, 247.
- 34 Fikret Yılmaz, Sabri Yetkin; *İzmir Kartpostalları*, İzmir Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayını, 2003, s.182.
- 35 Maurice Pernot, *Rapport Sur Un Voyage D’etude A Constantinople En Égypte Et En Turquie D’Asie*, Paris, 1912, s.259.
- 36 Yılmaz ve Yetkin; *a.g.e.*, s.182.
- 37 Başbakanlık Osmanlı Arşivi, *Meclis-i Vükela Mazbataları Tasnifi (MV)*, Dosya no:109, Gömlek no:123, s.1.

Hariciye Nezareti'nin, durumu bildirip, izah etmesine göre, Üsküp'te Marko Efendi tarafından kurulacak mektebin orada İtalyan çocukları bulunmamasından dolayı, kuruluşuna gerek yoktu. Bingazi ve Berka'da İtalyan tebaasının miktarı da, oralarda yetimhane kurulmasına ihtiyaç gösterecek derecede değildi. Bu durum, İtalya Elçiliği'ne tebliğ edildi. Bu istekler için izin verilmeyecekti. Yine de, amacın teyidi için, İtalya Hükümeti nezdinde girişimlerde bulunmak üzere, Roma Sefareti'ne gerekli bilgilerin aktarılması konusunun, Hariciye Nezareti'ne bildirilmesi gerekmektedir.

İşkodra ve İzmir'de kurulmak istenen yetimhane ve mektebe gelince; İşkodra'da İtalya vesaire devletlerin yetimhaneleri var mıdır?

İşkodra'daki İtalya tebaasının nüfusu ne kadardır?

İtalyanların İşkodra'da yetimhane yapmalarında bir mahzur var mıdır?

Bu soruların cevaplarının İşkodra Vilayeti'nden ve İzmir'de yapılmak istenen mektebin İslam mahallelerinde veya mahzurlu bir yerde olup olmadığının ve İzmir'de ne kadar İtalyan tebaası ve ne kadar çocuk bulunduğu, Aydın Vilayeti'nden öğrenilmesi için, konunun Dahiliye Nezareti'ne havale edilmesi gerekmektedir.

Meclis-i Vükela'dan alınan karar gereğince durum, Dahiliye Nezareti'ne havale edildi. Nezaret de konuyu, Aydın Vilayeti'ne bildirdi. Aydın Vilayeti önce 15 Eylül 1904'te, okulun yapılacağı yer ve burada yapılan keşif hakkındaki bilgileri hükümete iletti³⁸.

Sonra da, 18 Eylül 1904'te, Dahiliye Nezareti'ne, inşasına ruhsat istenen İtalyan Kız Mektebi'nin, Hristiyan Mahallesi'nde olup, yer olarak, bir mahzurunun olmadığını ve İzmir'de oturan İtalyan tebaasının, 5.000 nüfustan fazla olup, kız çocuklarının ise, 350 civarında bulunduğunu, bunların da bugün var olan mektebe devam ettiklerini ve yeni yapılacak mektebe nakil olunacaklarını bildirdi³⁹.

Bunun üzerine, Şura-i Devlet Mülkiye Dairesi'nde, İzmir'de yapılması istenen İtalyan Kız Mektebi ile beraber, İşkodra'da yapılması istenen yetimhane konuları görüşüldü. Bu görüşmede, var olan bilgilere göre, İzmir'de bundan -1904'ten- yaklaşık 30 sene önce kurulmuş olan İtalyan Kız Mektebi'nin bugüne kadar kiralanmış bir binada hizmet verdiği ortaya çıktı. Bu mektep, "Suçi Nakendlifa İtalya Nadiyahena Fehiçça" adlı İtalyan hayır cemiyeti tarafından, İzmir'de, Rum Yetimhanesi Mahallesi'nde ve 2. Rihtım Caddesi'nde satın alınarak, İtalyan tebaasından olan Mösyö Markiz Edmon Çostinyani üzerine usulen kaydedilmiş olan, devretme ve genişletme hakkına sahip olunan 6 mağazanın bulunduğu arsalar üzerine inşa edilecekti. Bu konudaki planların gönderildiğinden bahisle, belirtilen arsaların vergiye bağlanmaları ve İtalyan hayır cemiyeti adına harç alınmayıp, kayıt muamelesi masraflarının alınması ve mağazaların yıkılıp, mektep yapılmasına dair dönüşüm işleminin yapılmasıyla, belirtilen mektebin yeniden inşa edilmesi hakkında, padişah izni istenmesi, İtalya Sefareti tarafından, resmi yazı ile dile getirilmişti⁴⁰.

38 Başbakanlık Osmanlı Arşivi, *İrade Maarif Tasnifi (İMF)*, Dosya no: 10, Gömlek no: 1322 Ş-4, s.2.

39 Başbakanlık Osmanlı Arşivi, *Yıldız Tasnifi Sadrazam Kamil Paşa Evrakı (YEE KP)*, Dosya no:22, Gömlek no:2176, s.1.

40 Başbakanlık Osmanlı Arşivi, *İrade Maarif Tasnifi (İMF)*, Dosya no: 10, Gömlek no: 1322 Ş-4 s.1.

Mektep binası, İzmir'in 2. Rıhtım Caddesi'nde "Sporting Club" civarında ve 6 mağazanın yıkılmasıyla, genişliği 20,5 m, uzunluğu 63,5 m olmak üzere, toplam 1302 metrekare zemin üzerine haritalarda gösterildiği gibi, 822 metrekare büyüklüğünde, bir bölümü 3, bir bölümü de 4 katlı ve bir bölümü 12,5 m, bir bölümü de 17 m yüksekliğinde yapılacaktı. Geriye kalan 480 metrekare yer, avlu olarak kullanılacaktı. 7.500 liradan ibaret olan inşaat masrafı, İtalyan hayır cemiyeti tarafından gönderilecek, Markiz Çostinyani sorumluluğunda olan paradan ödenecekti. Mektebin inşasında yer ve zaman olarak bir mahzur olmadığı, Aydın Vilayeti'nden gelen yazıyla ortaya konmaktaydı. Bu mektebin 1'den 6 numaraya kadar olan 6 mağazanın yıkılmasıyla, onların arsaları üzerine bina edileceği anlaşılmaktaydı. Aydın Vilayeti'nin bu konudaki kararnamesinde gösterilen 7 mağazadan bu numaralarla kaydedilmiş 6 mağaza hangileri ise, araştırılarak belirlenmesi hakkında yazılan resmi emre cevaben, Aydın Vilayeti'nden alınan 15 Eylül 1904 tarihli yazıyla; İtalyan hayır cemiyeti tarafından yerlerine Kız Mektebi inşa edilecek olan mağazaların, İtalyan Konsolosluğu Baş Tercümanı Mösyö Seman Hazer olduğu halde, yaptırılan keşif ve inceleme sonunda, belirtilen yerin 7 mağazayı da kapsadığı ve 4 tarafı sokaklarla çevrilmiş bir oda şeklinde olduğu, mağazaların 7'sinin de yıktırılarak, mektebin bu 7 mağaza arsası üzerine inşa edileceği ortaya çıktı. 1'den 6 numaraya kadar olan 6 mağaza, Bezm-i Alem Valide Sultan Vakfı'na, yıllık 430 ve diğer bir mağaza da Sultan Mustafa Han Hazretleri Vakfı'na yıllık 70 kuruş kira vermekle mükellefti. Bu 6 mağazanın 430.000 ve diğer bir mağazanın 70.000 kuruş kıymeti olduğundan, 10/1000 hesabıyla, toplam 5.000 kuruş kira alınması gerekecekti. Aydın Vilayeti, mektebin yapılmasında bir sakınca görmemekteydi. Bu yüzden, padişah izni çıktığı takdirde, gerekli işlemlerin yapılması için eldeki bilgi, belge ve 5 parça haritanın Meclis-i Mahsus-ı Vükela'ya takdim edilmesine, Şura-i Devlet Mülkiye Dairesi'nde 26 Eylül 1904'te karar verildi⁴¹.

Mülkiye Dairesi'nin bu yazısı üzerine; 2 gün sonra, 28 Eylül 1904'te, Meclis-i Mahsus-ı Vükela bir toplantı yaptı. Bu toplantıda Şura-i Devlet Mülkiye Dairesi'nin kararnameyi okundu ve görüşüldü. Kararnamede yazdığı üzere, İzmir'de yaklaşık 30 sene önce kurulup, şimdiye kadar kira ödeyerek varlığını sürdüren İtalyan Kız Okulu'nun, bir İtalyan hayır cemiyeti tarafından, İzmir'de Rum Yetimhanesi Mahallesi'nde ve Rıhtım'ın 2. Caddesi'nde, İtalyan tebaasından Mösyö Markiz Edmon Çostinyani sorumluluğunda, usulen kaydedilmiş olan genişletme ve devretme hakkı bulunan 7 mağazanın yıkılmasıyla, yerlerine kararnamede yazılı büyüklükte olarak inşa edileceği ve bu mağazalardan 6'sının, Bezm-i Alem Valide Sultan Vakfı'na, yıllık 430 ve diğer birinin Mustafa Han Hazretleri Vakfı'na yıllık 70 kuruş kira vermekle mükellef olduğu; 6 mağazanın 430.000 ve diğer bir mağazanın 70.000 kuruş kıymeti olduğu, bunlardan 10/1000 hesabıyla, toplam 5.000 kuruş kira alınması gerekeceği ve mektebin inşasında bir mahzur olmadığı Aydın Vilayeti'nden gelen yazıdan anlaşılmaktaydı. Bu yüzden, gerekli kayıt işlemlerinin yapılmasıyla, ruhsatı içeren emrin çıkarılması konusunun Divan-ı Hümayun Kalem-i ne ve mağazaların kıymetine göre yer vergisi biçilmesinin de Evkaf-ı Hümayun Nezaret'i'ne havalesine, Dahiliye ve Hariciye Nezaretleri'ne de bilgi verilmesine karar verildi. İşkodra'da kurulması istenen yetimhane hakkında ise, Şura-i Devlet'çe yapılacak incelemeye göre karar verilecekti. İtalyan Kız Okulu'nun inşa edilmesine padişahın izin vermesi

41 Başbakanlık Osmanlı Arşivi, *İrade Maarif Tasnifi (İMF)*, Dosya no: 10, Gömlek no: 1322 Ş-4, s.2.

için, aynı gün; yani 28 Eylül 1904'te Sadrazam Mehmed Ferid Paşa, saraya durumu arz etti. Okulun inşası için padişah izni ise, 30 Ekim 1904'te çıktı⁴². Okul, İtalyan Mühendisi "Indicien Molie" tarafından inşa edildi⁴³.

Yaklaşık iki yıl gibi bir sürede inşa edilen okulun, resmi bir törenle açılışı yapıldı. Okulun açılış merasimini, Yıldız Sarayı'na, İzmir Kolordu Kumandanı Ferik Tevfik bildirdi. Resmi açılış törenine İtalya Devleti'nin İstanbul Büyükelçisi, Aydın Vilayeti Valisi ve Ferik Tevfik'ten başka birçok İtalyan önde geleni katıldı. Açılış merasimi, 7 Ekim 1906'da yapıldı⁴⁴.

Açılışta, İtalyan önde gelenleri tarafından, büyükelçi şerefine, çok çeşitli yemeklerden oluşan bir ziyafet verildi. Bu ziyafete Ferik Tevfik de davetliydi. İzmir'de bulunan İtalyan Devleti tebaasının en kıdemlilerinden biri ve büyükelçi, ziyafet sırasında, İtalyanlara birer nutuk söylediler. Bu nutuklarda Padişah II. Abdülhamid, sıfatlarıyla anıldı ve İtalyanlar hakkında cömertçe buyurduğu lütuflar için, kendisine teşekkür edildi. Aydın Vilayeti Valisi'nin ziyafette bulunmamasından dolayı, Ferik Tevfik tarafından, Türkçe olarak bir karşı nutuk söylendi. Bu nutukta Ferik Tevfik, padişaha karşı duyulan şükran hissi için, İtalya'nın İstanbul Büyükelçisi'ne teşekkür etti ve devletler arasında cereyan etmesi istenilen ilişkilere şu ziyafetin de bir örnek teşkil ettiğini belirtti. Ayrıca, İtalyan kralının afiyetinin devamını diledi⁴⁵.

Okul, 1922 yılında, İzmir'in Yunan işgalinden kurtuluşuna kadar, İtalyan Koleji olarak hizmet verdi. İzmir'in kurtuluşu sırasında, okulun bir bölümü yandı ve bu tarihten sonra, İzmir İtalyan Kız Koleji, ülkedeki diğer ilkokullara muadil bir ilkokul olarak eğitim vermeye başladı⁴⁶.

1932-1933 eğitim-öğretim yılında öğretmen okulu mezunu 7 bayan öğretmenin eğitim verdiği Kordon İtalyan Kız Okulu'nun bu tarihteki gelir-gider durumu ise şöyledi⁴⁷:

Kordon İtalyan Kız Okulu'nun 1932-1933 Tarihli Gelir ve Giderleri:

Gelirler		Giderler	
Talebe Ücreti:	2.718 lira	Memur ve Muallimlerin	
Cemaatin Yardımı:	1.020 lira	Maaş ve Ücretleri:	1.248 lira
		İnşaat Tamirat:	52 lira
		Diğer Masraflar:	559 lira
Toplam:	3.738 lira	Toplam:	1.859 lira

42 Başbakanlık Osmanlı Arşivi, *İrade Maarif Tasnifi (İMF)*, Dosya no: 10, Gömlek no: 1322 Ş-4, s.s.3-5.

43 Rıza Uygunlar, "İzmir Ayyıldız Kız İtalyan Okulu'nda", *Yarım Ay*, S.60, İstanbul, Resimli Ay Matbaası, 1937, s.9.

44 Başbakanlık Osmanlı Arşivi, *Yıldız Parakende Evrakı Askeri Maruzat Tasnifi (Y PRK ASK)*, Dosya no: 241, Gömlek no:76, s.1.

45 Başbakanlık Osmanlı Arşivi, *Yıldız Parakende Evrakı Askeri Maruzat Tasnifi (Y PRK ASK)*, Dosya no: 241, Gömlek no:76, s.1.

46 Uygunlar, *a.g.m.*, s.9.

47 Bkz. *Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü 1932-1933 Maarif İstatistiği*, no:31, 1934, s.158, 168; Fakat bu istatistiğin 88. sayfasında okul, erkek mektebi olarak verilmiştir ki bu, bir hatadır. Zaten istatistiğin 158. ve 168. sayfalarında okul, kız okulu olarak geçmektedir. Ayrıca okulun yerinde bugün D.E.Ü. Rektörlük binası olduğundan, okulun Cumhuriyet sonrası tarihine de kısaca değinilmekte yarar görülmüştür.

Görüldüğü üzere; okulun gelirleri, giderlerinin yaklaşık 2 katıydı. 1933-1934 eğitim-öğretim yılında, okula erkek öğrenciler de alındığından, bu okul, 1933-1934 Maarif İstatistiği'nde muhtelif, karma okul olarak geçmekteydi. Yine bu tarihte okulda, 7 bayan öğretmen eğitim vermekteydi⁴⁸.

1937 Ağustos'unda okulun uzun koridoru, okulun Müzik Öğretmeni Sör Valantina'nın çeşitli yağlı boya tablolarıyla süslüydü. Bu tarihte 1. ve 2. sınıflar, birleştirilmiş sınıfta ders görmekteydiler ve okulun Türkçe Öğretmeni Zihnet Sanlav, direktörü Sör Cezire, 4. sınıf öğretmeni de Sör Federikaya idi. Okula, çoğu İtalyan olmak üzere; Musevi ve Musevi olup da Türk tebaasında bulunanlar da devam etmekteydi. Okulda İtalyanca'ya ilave olarak Türkçe ve Fransızca gösterilmekteydi.

Zihnet Sanlav, diğer Türkçe öğretmeni Bayan İhsan'ın verdiği dersler hariç tutulduğunda, haftada, 1., 2., 3. sınıflara 20, 4. ve 5. sınıflara 12 olmak üzere, toplam 32 saat Türkçe dersi vermekteydi. 1937 Ağustos'unda okulda, 33'ü yatılı olmak üzere; 130 öğrenci eğitim görmekteydi. Okulun tabiat laboratuvarı, cam dolaplara yerleştirilen her çeşit vahşi ve evcil hayvanların dolguları ile süslenen ağaç dalları, kaya şeklinde mukavvalarla, krepon kağıtlarından yapılmış çimenlerin üzerindeki yılanlarla, Afrika ormanlarını andırmaktaydı⁴⁹.

1937-1938 eğitim-öğretim yılında, Kordon İtalyan (Ay yıldız) Kız İlkokulu'nda, 1 yılda 1. sınıfa yeniden giren 18, tahsilden ayrılan da 14 öğrenci vardı⁵⁰.

1939-1940 eğitim-öğretim yılında, 1 yılda 1. sınıfa yeniden giren 3 öğrenci vardı ve bu eğitim ve öğretim yılında sınıflardaki öğrencilerin sayıları ve başarı durumları şöyleydi⁵¹:

Ders Kesiminde Öğrenci Mevcudu	İmtihan Sonunda Sınıf Geçenler
1. sınıfta.....17 Kız	1'den 2'ye..... 2 Kız
2. sınıfta.....14 Kız	2'den 3'e.....11 Kız
3. sınıfta.....19 Kız	3'ten 4'e..... 8 Kız
4. sınıfta.....13 Kız	4'ten 5'e..... 2 Kız
5. sınıfta.....23 Kız	5 sınıflı okuldan mezun olan.... 6 Kız
TOPLAM.....86 Kız	TOPLAM.....29 Kız

Anlaşıldığı üzere, okulun öğrencilerinden yaklaşık olarak 1/3'ü ancak bir üst sınıfa geçebilmiş veya mezun olabilmış, öğrencilerin 2/3'ü ise sınıfta kalmıştı.

1940-1941 eğitim-öğretim yılında, okulda 1 anaokulu, 7 de ilkökul öğretmeni görev yapmaktaydı. Bu öğretmenler, bayandı. Yine bu tarihte 1 yılda 1. sınıfa yeniden giren 1'i erkek, 9'u kız olmak üzere; toplam 10 öğrenci vardı. Aynı yıl, 8 öğrenci tahsilden ayrıldı⁵².

48 Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü 1933-1934 Maarif İstatistiği, no:68, 1935, s.186, 210.

49 Uygunlar, a.g.m., s.s.8-9, 23.

50 Başvekalet İstatistik Umum Direktörlüğü 1937-1938 Maarif İstatistiği, no:145, 1939, s.108.

51 Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü 1939-1940 Maarif İstatistiği, no:187, 1942, s.s.114-115.

52 Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü 1940-1941 Maarif İstatistiği, no:199, 1943, s.116, 140.

Bu eğitim-öğretim yılında, öğrencilerin sayısal ve başarı durumları şöyleydi⁵³:

Ders Kesiminde Öğrenci Mevcudu		İmtihan Sonunda Sınıf Geçenler	
1. sınıfta.....1 Erkek	14 Kız	1'den 2'ye.....1 Erkek	10 Kız
2. sınıfta..... -	12 Kız	2'den 3'e..... -	8 Kız
3. sınıfta..... -	22 Kız	3'ten 4'e..... -	9 Kız
4. sınıfta..... -	13 Kız	4'ten 5'e..... -	10 Kız
5. sınıfta..... -	10 Kız	5 sınıflı okuldan mezun olan..	- 5 Kız
Toplam.....1 Erkek	71 Kız	Toplam.....1 Erkek	42 Kız

Bu eğitim-öğretim yılı, bir öncekine göre, daha verimli geçmiş görünmektedir. Çünkü sınıf geçen veya mezun olanlar, toplam öğrenci mevcudunun 60/100'ünden daha fazladır. Bir önceki sene, bu oran, yaklaşık olarak, 1/3'tü.

Belirtildiği üzere, adı önce "İtalyan Kız Koleji", sonra "İzmir Kordon İtalyan Ay Yıldız Kız İlkokulu" olan bu okul, 1944 yılında, İkinci Kordon genişletme çabaları sonunda yıkıldı⁵⁴.

Bugün, okulun var olduğu zamandaki arsası üzerinde, D.E.Ü. Rektörlük Binası bulunmaktadır. Netice itibarıyla, okulun, Türkçe dersine geniş bir yelpazede yer verdiği, Fransızca ve İtalyanca'yı okuttuğu ve zamanında İzmir'in simge yapılarından biri olduğu söylenebilir.

Bunlardan başka, İzmir-Bayraklı'da 1907 yılında açılan ve 1935'te kapanan bir "Sacole İtalyane" ile Göztepe'de 1920 yılında açılıp, 1938'de kapanan bir başka "Sacole İtalyane" de vardı⁵⁵.

Yine, II. Meşrutiyet'in ilanından sonra, İzmir'de, ünlü İtalyan Ressam Mösyö Pizanni'nin, Özel Sanayi-i Nefise Mektebi'ni kurduğu görülmektedir. Bu mektebin 1918'de, Alsancak'ta bir de şubesi açıldı⁵⁶. 1911'de Mösyö M. Demoize, 80 öğrenci barındıran College Franco-Anglais'i kurdu⁵⁷.

2. İzmir'de İtalyan Okullarının Yönetimi ve Finansmanı

İzmir'deki İtalyan okulları, Katolik tarikatların idaresi altındaydı. Örneğin, 1892'de rahibelerin denetiminde eğitim ve öğretimine başlayan İtalyan Ana ve İlkokulu sonradan Salesien papazlarının idaresine geçti⁵⁸.

53 Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, 1940-1941 Maarif İstatistiği, no:199, 1943, s.116.

54 27.05.2008'de İzmir Özel İtalyan Ana ve İlkokulu Türk Müdür Yardımcısı Nurhan Atilla Simes ile Yapılan Görüşme.

55 Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü 1933-1934 Maarif İstatistiği, no:68, 1935, s.186; Başvekalet İstatistik Umum Direktörlüğü 1937-1938 Maarif İstatistiği, no:145, 1939, s.108; 27.05.2008'de İzmir Özel İtalyan Ana ve İlkokulu Türk Müdür Yardımcısı Nurhan Atilla Simes ile Yapılan Görüşme.

56 Tutsak, a.g.e., s.246.

57 Pernot, a.g.e., s.266.

58 İtalyan Ana ve İlkokulu Tarihçesi, s.1.

Ecole de l'Immaculée Conception'ı rahibeler yönetmekteydi⁵⁹. 20. yüzyılın başlarında İzmir İtalyan eğitiminde "Salesienler" Roma Hükümeti, l'Association Nationales des Missions ve Ivrea Sörleri'nin sözü geçmekteydi. Özellikle Salesien'ler, laik eğitime kesinlikle izin vermediler⁶⁰.

Finansmana gelince, Roma Hükümeti, 19. yüzyılın ikinci yarısında, Levant'taki İtalyan okullarını önemli paralarla destekleme kararı almıştı⁶¹. Zaten 1865'te kurulan "Ecole Italienne"'in masraflarını, İtalyan Hükümeti karşılamaktaydı⁶².

Özel İtalyan Ana ve İlkokulu, İtalya'nın desteğiyle kuruldu⁶³.

2. Rıhtım Caddesi'ndeki İtalyan Kız Okulu'nun arsası, "Suçi Nakendlifa İtalya Nadiyahena Fehiçça" adlı İtalyan hayır kurumu tarafından alındı. İnşaat masrafı da yine bu kurum tarafından ödenecekti⁶⁴.

1932-1933 eğitim-öğretim yılında, 2. Rıhtım Caddesi'ndeki İtalyan Kız Okulu'nun gelirlerinin "talebe ücreti ve cemaatin yardımı" kalemlerinden oluşması, daha önceki yıllarda da okul gelirlerinde bu kalemlerin önemli etkisi olduğunu göstermektedir⁶⁵.

Sonuç olarak, İzmir'deki İtalyan okulları, Roma Hükümeti ve Katolik tarikatlar tarafından yönetilmekte ve yönlendirilmekte; Roma Hükümeti, İtalyan hayır kurumları, öğrenci ücretleri ve cemaatin yardımları ile de finanse edilmekteydi.

3. İtalyan Eğitim Politikasının İzmir Üzerinden Trablusgarp ve I. Dünya Savaşı'na Yansımaları

1904'te İtalyan Hükümeti'nin Üsküp ve İzmir'de birer mektep ile İşkodra, Bingazi ve Berka'da birer yetimhane kurmasına izin isteğini İtalyan Elçiliği, Osmanlı Hükümeti'ne ilettili. Hariciye ve Dahiliye Nezaretleri ile yapılan görüşmeler sonunda Üsküp'te İtalyan çocuklarının bulunmadığı, Bingazi ve Berka'da İtalyan tebaasının yeterli olmadığı; bu yüzden de buralarda mektep ve yetimhane kurulmasına lüzum görülmediği, İtalyan Elçiliği'ne tebliğ edildi. Roma Hükümeti nezdinde gerekli girişimlerin yapılması da, Hariciye Nezareti'ne havale edildi. İzmir'de mektep, İşkodra'da⁶⁶ yetimhane açılması istekleri gerekli araştırmanın yapılması için ertelenmişti ki; Aydın Vilayeti, İzmir'de İtalyan tebaasının yeterli olduğunu ve İzmir'de İtalyan mektebi açılmasının bir mahzuru olmadığını, Osmanlı yönetimine ilettili. Böylece, İzmir'de bir İtalyan kız mektebinin açılması için gerekli izin çıktı ve bu mektep, 7 Ekim 1906'da törenle açıldı⁶⁷.

59 Cuinet, a.g.e., s.461.

60 Pernot, a.g.e., s.s.265-266.

61 Scherzer, a.g.e., s.41.

62 Cuinet, a.g.e., s.461.

63 27.05.2008'de Okulun Türk Müdür Yardımcısı Nurhan Atilla Simes ile Yapılan Görüşme.

64 Başbakanlık Osmanlı Arşivi, *İrade Maarif Tasnifi (İMF)*, Dosya no: 10, Gömlek no: 1322 Ş-4, s.1.

65 *Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü 1932-1933 Maarif İstatistiği*, no:31, 1934, s.168.

66 İşkodra'da yetimhane isteği, gerekli araştırmanın yapılması için daha ileri bir tarihe ertelendi.

67 Başbakanlık Osmanlı Arşivi, *Meclis-i Vükela Mazbataları Tasnifi (MV)*, Dosya no:109, Gömlek no:123, s.1; Başbakanlık Osmanlı Arşivi, *Yıldız Tasnifi Sadrazam Kamil Paşa Evrakı (YEE KP)*, Dosya no:22, Gömlek no:2176, s.1; Başbakanlık Osmanlı Arşivi, *İrade Maarif Tasnifi (İMF)*, Dosya no:10,

Bu bilgiler doğrultusunda, İtalya'nın 1904 yılındaki isteklerine baktığımızda, karşımıza şöyle bir tablo çıkmaktadır:

-Trablusgarp: İtalya; Bingazi ve Berka'da birer yetimhane kurmak istiyordu. İtalyanlar, 1911'de Trablusgarp'ı işgal ettiler⁶⁸.

-Balkanlar: İtalya; Üsküp'te mektep, İşkodra'da yetimhane kurmak istiyordu.

Avusturya ile Balkanlar üzerindeki çıkar çatışmaları, I. Dünya Savaşı'nda İtalya ve Avusturya'nın karşı saflarda yer almalarına neden oldu. Hem Avusturya'nın ve hem de İtalya'nın Balkanlar'da yayılmak istemesi, çatışmaya neden olmaktadır⁶⁹. Ancak Avusturya'nın himayesinde bulunan bir ruhani cemiyetin İşkodra'da bir yetimhanesi vardı⁷⁰.

Buna karşı, İtalya da karşı hamle yaparak, durumu dengelemek istemekteydi.

-İzmir: İtalya, İzmir'de büyük bir kız mektebi kurmak istemekteydi ve kurdu da.

I. Dünya Savaşı sırasında İzmir şehri ve Akdeniz Bölgesi'nden adilane bir pay; 1915 Londra ve 1917 St. Jean de Maurienne gizli antlaşmalarıyla, İtalyanlara vaad edildi. İtalya 1919 yılında düzenlenen Paris Barış Konferansı'nda, bu antlaşmalara dayanarak, İzmir de dahil olmak üzere, Venizelos'un talep ettiği yerlerin kendisine vaad edildiğini savundu⁷¹.

Bu tablo, İtalya'nın, Osmanlı toprakları üzerinde -ve İzmir'de- okullar ve yetimhaneler aracılığıyla nüfuz oluşturma ve İtalyan politikası doğrultusunda eğitime yön verme çabalarını açıkça ortaya koymaktadır. Önemli olan, İtalya'nın, sonradan işgal etme veya yayılma amacı ve olasılığı olan yerlerde, okullar ve yetimhaneler yoluyla nüfuz alanları oluşturmasıdır ki; Trablusgarp Savaşı ve I. Dünya Savaşı'ndaki ve Paris Barış Konferansı'ndaki İtalyan tutumu, tamamen bu politikayı doğrulamaktadır. Bu tablonun İzmir'de kurulmak istenen İtalyan Kız Mektebi aracılığıyla belgelendirilmesi ise, İzmir şehrinin eğitim tarihi için ayrı bir önem taşımaktadır.

4. Ecole İtalienné 'de Devlet Memurlarına Hakaret

Aydın Vilayeti Mektubi Kalemi'nden 6 Temmuz 1915 tarihinde çıkan, bir örneği İzmir İtalya Konsolosluğu'na, bir örneği de Osmanlı Hükümeti'ne gönderilen resmi yazıda, İzmir Belavista'da reji idaresinin karşısında bulunan İtalyan Mektebi'nde⁷² telsiz ve telgraf haberleşmesine elverişli aletler bulunduğunun haber

Gömlek no:1322 Ş-4, s.s.1-5; Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Yıldız Parakende Evrakı Askeri Maruzat Tasnifi (Y PRK ASK), Dosya no:241, Gömlek no:76, s.1.

68 Ergun Aybars, *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi*, 4. Baskı, Ankara Üniversitesi Basımevi, 1995, s.s.70-73.

69 Paul Kennedy, *Büyük Güçlerin Yükseliş ve Çöküşleri*, (çev.: Birtane Karanakçı), 6. Baskı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayını, 1996, s.237; Ergun Aybars, *a.g.e.*, s.s.70, 82, 108-109.

70 Başbakanlık Osmanlı Arşivi, *İrade Maarif Tasnifi (İMF)*, Dosya no:10, Gömlek no:1322 Ş-4, s.s.1-3.

71 Mevlüt Çelebi, *Milli Mücadele Dönemi'nde Türk-İtalyan İlişkileri*, Dışişleri Bakanlığı Stratejik Araştırmalar Merkezi, Ankara, 1999, s.s.26, 28-29, 48.

72 Bu okul, İtalyan Hükümeti'nin kurmuş olduğu İtalyan ulusal okulu idi. Okul hakkında "Ecole İtalienné" kısmında gerekli bilgi verilmiştir.

alındığı belirtilmekteydi. Yine geçen sene, “Dandelo Zırhlısı” İzmir’de iken; gerek gemi ile gerekse dışarıyla haberleşilmiş olduğunun, yapılan incelemeler sonunda anlaşılması üzerine, Başkumandanlık Vekaleti’nin kesin emrine uygun olarak, adı geçen aletlerin mektepte bulunup bulunmadığının araştırılması için, Aydın Vilayeti tarafından bir komisyon kuruldu. Bu komisyonda, Vilayet-i Umur-ı Ecnebiye Müdürü ile beraber, Polis İdaresi Başkatibi Ragıp, Telgraf Müfettiş Muavini Fuad, askeriyeden telsiz ve telgraf uzmanları İsmail Hakkı ve Nureddin Bey ve Efendiler bulunmaktaydı.

Bu komisyon, mektepte gereken nezaket kuralları çerçevesinde görevini yapmakta iken, İtalya Konsolosu, mektebin Fizik laboratuvarına gelerek ve uzlaşma içinde bulunduğumuz bir devlet konsolosundan hiç de beklenmeyen bir şekilde, hükümet memurlarının hukuk ve haysiyetlerine uygun olmayan bir takım kötü sözler sarf etti. Bununla da yetinmeyerek, mektepte yapılan haklı ve kanuni teftiş muamelesi ile kesinlikle alakası olmayan bir şekilde, hükümete müracaatla çözülebilmesi kabul eden bazı meselelerden bahisle, hükümetin yaptıklarını eleştirdi. Aldıkları emri tam bir nezaketle yerine getiren ve gördükleri kötü muameleye rağmen soğukkanlılıklarını koruyan komisyon üyeleri, Mektep Müdürü Don Olivera ve Fizik Öğretmeni Mösyö Tankedeyeri’nin, bizzat İzmir İtalyan Konsolosu’nun da itiraflarında kabul ettiği gibi, hakaretlere maruz kaldılar. Bu durum, İtalya Konsolosu’nun da kabul ettiği üzere, şüpheye yer vermeyecek şekilde meydandadır. Uluslararası hukuka tamamen aykırı olan bu muameleler, Osmanlı Hükümeti’nin ve onun aracılığıyla da İtalyan Hükümeti’nin takdirine bırakılmaktaydı. Ayrıca, Aydın Vilayeti Valiliği, konu hakkında İtalyan Konsolosluğu’ndan izahat beklemekteydi⁷³.

Aydın Vilayeti Valisi’nin konu hakkındaki üslubu ilginçtir. İtalya için, “uzlaşma içinde bulunduğumuz bir devlet” ifadesini kullanmaktadır. Oysa İtalya, Mayıs 1915’te İtilaf devletlerinin safında I. Dünya Savaşı’na girdi⁷⁴. Belgenin yazılış tarihi ise, 6 Temmuz 1915’tir. Görüldüğü gibi, bu tarihte Osmanlı Devleti, İtalyanlarla karşı saflarda savaş halinde idi.

Anlaşıldığı üzere, İzmir’deki İtalyan Ulusal Okulu’nda telsiz ve haberleşme aletleri bulunmakta ve bunlar, savaş arifesinde, limana gelen zırhlılarla haberleşmede kullanılmaktaydı. Bu aletlerin varlığını teftiş için okula gelen Osmanlı Hükümet memurları da İtalyan Konsolosu’nun hakaretlerine maruz kalmaktaydılar.

73 Başbakanlık Osmanlı Arşivi, *Dahiliye Emniyet-i Umumi 3. Şube Tasnifi (DH EUM 3Şb)*, Dosya no:7, Gömlek no:21, s.1.

74 Mete Tunçay, Cemil Koçak, Hikmet Özdemir, Korkut Borotav, Selahattin Hilav, Murat Katoğlu, Ayla Ödekan, *Türkiye Tarihi 4 Çağdaş Türkiye 1908-1980*, İstanbul, Cem Yayınevi, 1995, s.41.

Sonuç

İzmir dışındaki Osmanlı topraklarında 1861 ile 1912 yılları arasında İtalyanlar 16 okul açmışlar iken⁷⁵, İzmir’de bu tarihler arasında 11 okul açtılar. Kuruluşları bu tarihlerin dışına sarkan Ecole Saint Polycarpe ve Göztepe’deki Sacole İtaliene ve kuruluş tarihi bilinmeyen Ecole de San Rocco da hesaba katıldığında, İtalyanların, İzmir’de toplam 14 okul açtıkları görülmektedir.

Bu, 1888’de 1097 Latin ve 838 Katoliği, 1893’te 1347 Latin ve 872 Katoliği, 1904’te de 5.000 civarında İtalyan tebaasını ve 350 İtalyan çocuğunu barındıran İzmir için, okullaşma açısından oldukça iyi bir rakamdır⁷⁶.

Şimdiye kadar verdiğimiz bilgiler, İtalyan okullarının ders programları dikkate alındığında, öncelikle, bu okullarda İtalyanca’nın ön plana çıktığını göstermekte, fakat Türkçe ve Rumca’nın da bu okullarda okutulabildiğini, Ermeni ve Rum mektebinde de İtalyanca’nın bir ders olarak verilebildiğini desteklemektedir. İtalyan okullarından yetişen veya bu kültürle temas eden öğrencilerin ise bu ülkeye sempati ile bakması, bu okullardaki İtalyan tebaalı öğrencilerin de devletlerine ve kültürlerine bağlı vatandaşlar olarak yetiştirilmesi rahatlıkla anlaşılacak bir durumdur. Hal böyleyken İtalya’nın İzmir’deki bu eğitimsel yayılım faaliyeti, sonradan açığa vurduğu, siyasi faaliyetlerinin alt yapısı olarak görülebilir.

Yine, bugün arsası üzerinde Dokuz Eylül Üniversitesi Rektörlük binasının bulunduğu ve geçen yüzyılda bir koleji andıran İtalyan Kız Mektebi’nin, İzmir’in sembollerinden biri olabilecek bir kapasiteye sahip oluşu da, incelediğimiz dönemde, İtalyanlar için İzmir’in ne denli önemli olduğunu kanıtlamaktadır.

Bunlarla beraber egemen bir devletin topraklarında kurulmasına izin verdiği bir yabancı okulun hamisi olan İtalyan Devleti’nin konsolosunun, egemen bir devlet olan Osmanlı İmparatorluğu’nun memurlarına hakaretlerde bulunması, İtalyan okulların, İzmir’de ne derece güçlü, dokunulmaz ve özerk olduklarını göstermektedir.

Yukarıda belirtildiği üzere, İzmir’de çok iyi bir şekilde okullaşan İtalya’ya, savaş sırasında gizli anlaşmalarla İzmir’in vaat edilmesi ve İtalya’nın, İzmir’i Paris Barış Konferansı’nda resmen istemesi, İtalya’nın önce Trablusgarp’ta yetimhaneler, Balkanlar’da da mektep ve yetimhane kurmak isteyip, sonra bu bölgelerde yayılma politikası gütmesi, bu ülkenin, Osmanlı Devleti’nin topraklarında kurduğu ve kurmak istediği okul ve yetimhanelerle siyasi amaçlarına zemin hazırladığını ispatlamaktadır.

75 Polat, *a.g.m.*, s.s.565-575.

76 *Aydın Vilayeti Salnamesi*, 1304, s.377; *Aydın Vilayeti Salnamesi*, 1311, s.418; Başbakanlık Osmanlı Arşivi, *Yıldız Tasnifi Sadrazam Kamil Paşa Evrakı (YEE KP)*, Dosya no:22, Gömlek no: 2176, s.1.

KAYNAKÇA

I. Arşiv

Başbakanlık Osmanlı Arşivi

Dahiliye Emniyet-i Umumi 3. Şube Tasnifi (DH EUM 3Şb), Dosya no:7, Gömlek no:21.

İrade Maarif Tasnifi (İMF), Dosya no:10, Gömlek no:1322 Ş-4.

Meclis-i Vükela Mazbataları Tasnifi (MV), Dosya no:109, Gömlek no:123.

Yıldız Tasnifi Sadrazam Kamil Paşa Evrakı (YEE KP), Dosya no:22, Gömlek no: 2176.

Yıldız Parakende Evrakı Askeri Maruzat Tasnifi (Y PRK ASK), Dosya no:241, Gömlek no:76.

II. Salnameler

Aydın Vilayeti Salnamesi (1304)

Aydın Vilayeti Salnamesi (1307)

Aydın Vilayeti Salnamesi (1311)

III. İstatistikler

Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü 1932-1933 Maarif İstatistiği (1934). No:31, İstanbul: Devlet Matbaası.

Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü 1933-1934 Maarif İstatistiği (1935). No:68, İstanbul: Devlet Matbaası.

Başvekalet İstatistik Umum Direktörlüğü 1937-1938 Maarif İstatistiği (1939). No:145, İstanbul: Sühulet Basımevi.

Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü 1939-1940 Maarif İstatistiği (1942). No:187, Ankara: Ulusal Matbaa.

Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü 1940-1941 Maarif İstatistiği (1943). No:199, Ankara: Ulusal Matbaa.

IV. Kitap ve Makaleler

AYBARS, Ergun, *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi*, 4. Baskı, Ankara Üniversitesi Basımevi, 1995.

BEYRU, Rauf, *19.Yüzyılda İzmir'de Yaşam*, İstanbul: Literatür Yayınları, 2000.

CUİNÉT, Vital, *La Turquie D'Asie*, Paris, 1894.

- ÇELEBİ, Mevlüt, *Milli Mücadele Döneminde Türk-İtalyan İlişkileri*, Dışişleri Bakanlığı Stratejik Araştırmalar Merkezi, Ankara, 1999.
- KENNEDY, Paul, *Büyük Güçlerin Yükseliş ve Çöküşleri*, (çev.: Birtane Karanakçı), 6. Baskı, Türkiye İş Bankası, Kültür Yayını, 1996.
- PERNOT, Maurice, *Rapport Sur Un Voyage D'etude A Constantinople En Égypte Et En Turquie D'Asie*, Paris, 1912.
- POLAT, İlnur, "Türk-İtalyan İlişkileri Çerçevesinde İtalyan Okulları" *Atatürk Yolu*, S.4, Ankara Üniversitesi Basımevi, 1989.
- SCHERZER, Karl Von, *İzmir 1873*, (çev.: İlhan Pınar), İzmir Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayını, 2001.
- ŞENOCAK, Bülent, *Levant'ın Yıldızı; İzmir*, İzmir, Şenocak Kültür Yayını, 2003.
- TEKELİ, İlhan, İLKİN, Selim; *Osmanlı İmparatorluğu'nda Eğitim ve Bilgi Üretim Sisteminin Oluşumu ve Dönüşümü*, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1993.
- TUNÇAY, Mete; KOÇAK, Cemil; ÖZDEMİR, Hikmet; BOROTAV, Korkut; HİLAV, Selahattin; KATOĞLU, Murat; ÖDEKAN, Ayla; *Türkiye Tarihi 4 Çağdaş Türkiye 1908-1980*, İstanbul, Cem Yayınevi, 1995.
- TUTSAK, Sadiye, *İzmir'de Eğitim ve Eğitimciler*, Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları, 2002.
- UYGUNLAR, Rıza, "İzmir Ayyıldız Kız İtalyan Okulu'nda", *Yarım Ay*, S.60, İstanbul: Resimli Ay Matbaası, s.s.8-9, 23, 1937.
- YARANGA, Olaf, XIX. Yüzyılın İlk Yarısında Fransız Gezginlerinin Anlatımlarında İzmir, (çev.: Gürhan Tümer), İzmir Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayını, 2000.
- YILMAZ, Fikret, YETKİN, Sabri; *İzmir Kartpostalları*, İzmir Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayını, 2003.
- Yurt Ansiklopedisi*, C.6, Anadolu Yayıncılık, 1982-1983.

V. Görüşmeler

- 23.05.2008 Tarihinde Özel İtalyan Ana ve İlk Okulu'nun Türk Müdür Yardımcısı Nurhan Atilla Simes ile Yapılan Görüşme.
- 27.05.2008 Tarihinde Özel İtalyan Ana ve İlk Okulu'nun Türk Müdür Yardımcısı Nurhan Atilla Simes ile Yapılan Görüşme.

VI. Tanıtım Broşürleri

Özel İtalyan Ana ve İlkokulu Kurum Tarihçesi